

19.2.2015

Tekninen keskus / Katu- ja viherpalvelut, ylläpito
Tiina Peippo
PL 41
02070 ESPOON KAUPUNKI

Asia: Lausunto Pohjois-Espoon luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmaluonnoksesta sekä sen pohjana toimineesta metsäsuunnitelmasta

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri, Espoon ympäristöyhdistys sekä Luonto-Liitto ovat tutustuneet suunnitelma-aineistoon ja lausuvat siitä yhteisenä lausuntonaan seuraavaa.

Tulemme täydentämään lausuntoamme 9.3.2015 mennessä kuviokohtaisilla huomioilla (lohkot 1-5 sekä 7) sekä liito-oravan esiintymiseen liittyvillä lisätiedoilla.

Suunnittelualueesta

Suunnittelualan metsät ovat kymmenien tuhansien espoolaisten lähimetsiä. Lisäksi pääosa metsistä sijaitsee Nuuksion järviylängöllä, joka on paitsi koko pääkaupunkiseudun tärkein metsäinen luonto- ja virkistysaluekokonaisuus, myös Etelä-Suomen merkittävimpiä yhtenäisiä metsämantereita. Espoon kaupungin metsät muodostavat keskeisen osan järviylängön metsistä, mistä syystä metsäsuunnitelmalla on myös valtakunnallisia ulottuvuuksia.

Alueella on myös runsaasti suojelemattomia paikallisesti, maakunnallisesti ja osin jopa valtakunnallisesti arvokkaita luontoalueita, mistä syystä alueen metsien käytön suunnittelu tulisi tehdä parhaalla mahdollisella asiantuntemuksella ja laadukkaalla vuorovaikutuksella. Nyt näin ei ole ikävä kyllä tapahtunut.

Suunnitelman laadinnan vuorovaikutuksesta

Suunnitteluala on kaupunkimetsätalouden suunnitteluyksiköksi valtavan iso (2 478 hehtaaria). Valtava on myös se työ määrä, joka osallisilta vaaditaan, mikäli he aikovat todella perehtyä kunnolla suunnitelmiin ja kommentoida niitä järkipäisesti. Tästä syystä suunnitelman kommentointiin olisi pitänyt varata huomattavasti enemmän aikaa kuin nyt on tapahtunut. Kuukausi sopii hyvin ”postimerkkiasemakaavojen” kommentointiin, mutta lähes 25 neliökilometrin alueen, joka on jaettu muutamaan tuhanteen metsätaloustalokuvioon, kommentointi siinä ajassa on käytännössä mahdotonta.

Espoo on valinnut suunnitelman vuorovaikutustavaksi mallin, jossa pääosa palautteesta halutaan

saada kuukauden aikana kahden yleisötilaisuuden sekä netissä tapahtuvan kuviokohtaisen ”tykkään tai en tykkää hakkuista”-näppäilyä kautta. Ensimmäisen 1,5 viikon aikana sähköinen palautteenanto ei toiminut, mistä syystä yksin kuulemisaikaa olisi pitänyt jatkaa. Moni asiasta kiinnostunut epäilemättä kokeili kommentointia, mutta lopetti sen teknisten ongelmien takia hyvin nopeasti.

Luonnonsuojelujärjestöt ovat tammi-helmikuulla 2015 joutuneet organisoimaan useita maastokatselmuksia erityisen ongelmallisilta hakkuuesitysten tai METSO¹-kartoitusten outojen tulosten takia vaikuttaneisiin metsiin. Haastavissa olosuhteissa (=metsässä pahimmillaan 40 cm upottavaa lunta) tehdyillä maastokäynneillä on paljastunut virheellisesti tehtyjä METSO-kartoituksia, virheellistä tietoa metsien kasvupaikoista, runsaasti luonto- ja virkistysarvoiltaan merkittävien alueiden huonosti harkittuja hakkuuehdotuksia ja paljon muuta sellaista, joka kertoo, että suunnitelmaluonnos on täynnä korjaus- ja muutostarpeita.

Suunnitelman kommentoinnille annettu aika ei miltään osin mahdollista kattavaa ja laadukasta kommentointia niiden lausunnonantajien osalta, joiden kiinnostus kattaa koko suunnittelualueen. Tällaisia tahoja ovat muun muassa luontojärjestöt. Asia on myös kerrottu kaupunginmetsänhoitaja Tiina Peipolle siinä yhteydessä, kun lausunnon valmisteluun on pyydetty lisää aikaa. Olemme tuki kiitollisia osalle kuviokohtaisista kommentoinneista myönnetystä 2,5 viikon lisäajasta, mutta tosiasia on se, että suunnitelman asiallinen kommentointi vaatisi mahdollisuutta tehdä useita maastokäyntejä sulan maan aikaan.

Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman nimellä kulkeva metsätaloussuunnitelma

Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmaluonnoksen isoin ongelma on se, että se ei vastaa sisällöltään nimeään. Pääsyy tähän on sen pohjana toiminut metsäsuunnitelma, joka on selvästi laadittu ilman ymmärrystä siitä, että Espoon kaupungin metsät eivät ole talousmetsiä, joiden tärkein tehtävä olisi tuottaa taloudellista voittoa tai työmaita alan toimijoille metsätalouden harjoittamisen kautta. Metsiin esitetyt toimenpiteet ovat monesti sellaisia, että ne ovat selvästi haitallisia metsissä, joiden keskeiset arvot liittyvät virkistykseen, maisemaan tai luonnon monimuotoisuuteen. Rärkeimpiä esimerkkejä tästä ovat avohakkuut, ylispuiden poistot sekä rakenteeltaan ja puulajisuhteiltaan monipuolisten metsien harvennushakkuut. Näitä on selvästi esitetty tietyn ikäisiin tai tietyn puustorakenteen omaaviin metsiin lähinnä siksi, että näin on totuttu talousmetsien suunnittelussa tekemään.

Nyt tehty metsäsuunnitelmaluonnos esittää hakkuita tai niihin rinnastettavia metsien rakenteeseen vaikuttavia hoitotoimia (nuoren metsän hoito, taimikonhoito, pienpuuston hoito, raivaus) yli puoleen alueen metsistä seuraavan 10 vuoden aikana. Jos esitettyjen hakkuiden volyyymia verrataan siihen, mitä alueilla on tapahtunut vuosina 2006-2015, havaitaan hakkuiden lisääntyvän moninkertaisesti. Tarkkaa lukua on mahdotonta edes arvioida puutteellisten pohjatietojen takia. Siksi edellisen kymmenvuotiskauden hakkuumäärät suunnittelualueella sekä hoitotoimenpiteisiin kuuluvien puuston käsittelyjen pinta-alat tulisi kirjoittaa auki suunnitelmaan ja kertoa osallisille.

Espoon kaupunki on oman tiedotuksensa perusteella laatimassa Pohjois-Espoossa omistamilleen metsille luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmaa. Nykyluonnoksen pohjalta tämä ei pienillä muutoksilla onnistu, koska on lähdetty tekemään metsätaloussuunnitelmaa.

1 METSO = Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma

Metsäsuunnitelman pohjatiedoista

Asiantuntevasti kerätty kuviokohtainen pohjatieto suunnittelualueen metsistä ja avoimista alueista on keskeinen osa niin hyvää luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmaa kuin perinteisempää metsätaloussuunnitelmaa. Tältäkin osin nykyinen suunnitelma on osin epätydyttävä.

On aika ilmeistä, että keskeisen tärkeää metsä- ja luontotyyppien määrittystä ei ole tehty sillä tarkkuudella kuin olisi pitänyt. Vakavimpia puutteita on lehtojen tunnistuksessa, mutta vaikuttaa siltä, että myös melko paljon korpia ja rämeitä on jäänyt tunnistamatta ja kuvioimatta. Lehtojen osuudeksi suunnittelualueen metsistä on arvioitu luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman kuvan 5 mukaan vain hieman yli prosentti alueen metsistä. Määrä lienee todellisuudessa kaksin- tai kolminkertainen.

Kuvioiden lehtoluonne pitäisi tunnistaa jo suunnitteluvaiheessa, koska sillä on merkitystä etenkin lehtojen olennaisten ominaispiirteiden (muun muassa pensaskerros) säilyttämisen kannalta. Ainakin Miilukorven ja Blominmäen alueella selviä lehtokuvioita on luokiteltu lehtomaisiksi kankaiksi, Miilukorvessa jopa tuoreiksi kankaiksi. Lehtojen määrä suunnittelualueella on arvioitu kaikkinsa niin alhaiseksi, että on syytä epäillä ongelmaa esiintyvän läpäisyperiaatteella kaikkialla. Ongelmaa pahentaa se, että monille puustotietojen tai järjestöjen maastotietojen perusteella ilmeisille lehtokuvioille on esitetty hakkuu- ja hoitotoimia. Pelkkä Espoon kaikessa luonnonhoidossaan ylikorostama jalopuiden suosiminen ei kata kuin osan lehtojen luonnonarvojen turvaamisesta.

Vastaavasti jopa talvisaikaan selviä korpia on luokiteltu kangasmetsiksi (mm. Myntinmäen kuviot 554 ja 574) tai itsenäisen kuvion ansaitsevia korpia on yhdistetty osaksi isompaa kangasmetsäkuvioita (esimerkiksi Oittaa-Korsbackan kuvio 648). Vastaavasti selviä korpia on luokiteltu rämeiksi ainakin Odilammen alueella.

METSO-selvitykset

Metsäsuunnitelman teon yhteydessä on sanottu tehdyn METSO-selvitykset. Näissä on paikannettu noin 450 hehtaaria METSO-mielessä arvokkaita metsäkuvioita (luokat I, II ja III).

Tehtyjen analyysien pohjalta (tekijöinä METSO-ohjelman luonnontieteellisiin valintaperusteisiin ammattimaisesti perehtyneet luontoasiantuntijat) on päädytty siihen, että tehdyissä METSO-selvityksissä on tunnistettu korkeintaan puolet niistä metsistä ja soista, jotka tosiasiallisesti täyttävät METSO I, II ja III elinympäristöjen kriteerit. Samaa ongelmaa on todennettu kuviotasolle asti Gumböle-Mynttilän sekä Kolmperä-Kulmakorven alueelle tehdyillä maastokäynneillä. Runsaasti on myös sellaisia kuvioita, joissa kuvion METSO-arvot on metsäsuunnitelman yhteydessä tunnistettu, mutta METSO-luokka on esitetty heikompana kuin mitä se METSO-kriteerien mukaan pitäisi olla.

Systemaattisimmin ovat jääneet tunnistamatta puustoltaan luonnontilaisen kaltaiset kalliometsät sekä vesitaloudeltaan luonnontilaiset tai luonnontilaisen kaltaiset korvet ja rämeet. Etenkin METSO-kriteerit täyttäviä monimuotoisuudelle merkittäviä metsäisiä kallioita on suunnittelualueella hyvin runsaasti.

METSO-mielessä arvokkaita lehtoja on tunnistettu koko suunnittelualueelta mitättömän vähän eli vain 11,1 hehtaaria. Vähäinen määrä johtunee pääosin lehtojen puutteellisesta tunnistamisesta. Huonoiten on tunnistettu pitkään ilman hoitotoimia kehittyneitä, puulajisuhteiltaan monipuolisia keskiravinteisia tuoreita lehtoja (iso osa näistä ollut jossakin vaiheessa niittyinä), joissa on etenkin luokkien II ja III METSO-kohteita. Myös osa vanhemmista kuusivaltaisista OMaT-tyypin lehtoista lienee luokiteltu lehtomaisiksi kankaiksi.

Merkittävin ongelma on kuitenkin kangasmetsien valikoiva METSO-tunnistus. Vaikka suunnittelussa onkin tunnistettu kohtalainen joukko METSO-mielessä arvokkaita kangasmetsiä, on huomattava määrä kriteerit täyttäviä kuvioita jäänyt tunnistamatta. Erityisen paljon näissä on luokkien II ja III kuvioita. Vastaavasti moniin kangasmetsiin liittyy havaittujen METSO-arvojen aliarvottamista eli moni luokan II METSO-kuvio onkin todellisuudessa luokkaa I. Ongelmaa pahentaa monille kuvioille esitetyt hakkuutoimenpiteet.

Muutamia kymmeniä esimerkkejä puuttuvista ja väärin arvioituista METSO-luokista on sisällytetty liitteen 1 kuviokohtaisiin kommentteihin.

Viherympäristöliiton kehittämien hoitoluokkien käytöstä

Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman luvussa 7.2 on lyhyesti avattu hoidon kaavaillut pääperiaatteet eri hoitoluokissa. Kuvauksista käy hyvin nopeasti ilmi se, että luokat eivät näillä sisällöillä sovi Espoon kaupungin Pohjois-Espoon metsiin. Erityistä tarvetta on kaikkien hoitoluokkien tarkempaan määrittelyyn tavalla, jossa vähennetään kovin intensiivistä hoitoon kannustamista sekä mahdollistetaan hyvinkin laaja kuvioiden hallittuun luonnontilaan jättö.

Erityistä huomiota kiinnittää arvometsien kovin epämääräiset hoidon periaatteet. Ilmeistä on, että kaupungin metsätoimijoiden ajatuksissa on se, että merkittävää osaa arvometsiksi valituista kohteista tullaan jatkossa hoitamaan.

Koska suunnittelualueella on merkittäviä määriä kaupungin omistamia, avoimia tai hitaasti metsittyviä alueita, tulisi myös näiden kohteiden jatkokäyttöä linjata suunnitelmassa. Monen metsäalueiden sisällä tai reunalla sijaitsevan avoimen kuvion luonteva jatkokäyttö on niiden luontaisen metsittymisen salliminen, jollei kuviolla ole sellaisia arvoja, että sen auki pitämiseen on erityisiä perusteita.

Arvokkaiden luontokohteiden huomiointi luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmassa

Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman erikoisuuksiin kuuluu luontoarvoista kertyneen tiedon äärimmäisen valikoiva huomiointi. Arvokohteiksi hyväksytään lähinnä eräät Espoon ”vakiintuneet” luontokohteet sekä konsulttien kaavoituksen yhteydessä havaitsemat arvokkaat luontokohteet.

Espoon kaavoituksen eräs helmasynti on koko 2000-luvun ollut metsäisten luontotyyppien osalta äärimmäisen puutteelliset kaavojen luontoselvitykset. Pääsyy tähän on ollut se, että selvityksissä on jämähdetty luontotyyppien osalta luonnonsuojelu- ja vesilaissa määriteltyjen luontotyyppien sekä metsälain vähämerkityksellisten elinympäristölaikkujen tunnistamiseen. Koska METSO-kriteerejä ei ole haluttu ottaa käyttöön, monet paikallisesti ja osin jopa maakunnallisesti merkittävät metsäiset luontoalueet ovat jääneet tunnistamatta. Huono käytäntö halutaan siirtää myös luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmiin.

Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman arvometsien hoitoluokkaratkaisuissa on esitetty lähdeväkäksi siitä, että pelkkä METSO-arvo tai sijainti tärkeällä ekologisella yhteydellä ei riitä perusteeksi osoittaa kuvioita tai kuvioryppeitä arvometsiksi. Linjanvedon perusteita ei avata. Ratkaisu on huonosti harkittu, koska etenkin hyvin tehtynä METSO-selvitys osoittaa metsäalueilla erilaisia metsätalouden suunnittelun käytännöistä lainattuja avainbiotooppikartoituksia paremmin etenkin arvokkaiden metsikkökuvioiden muodostamat, aidosti merkittävät, metsäiset luontoarvotihentymät.

Arvokkaiden luontokohteiden ja metsiköiden huomiointi hakkuuesityksissä

Metsäsuunnitelmaluonnoksessa esitetään hakkuita tai muita hoitotoimia useille sadoille sellaisille metsäkuvioille, joilla on selviä nykyisiä tai lyhyellä aikatahtämellä kehittyviä luontoarvoja. Vieläkin enemmän on esitetty sellaisia hakkuita, joiden hyödyt alueiden jatkokäytölle ovat olemattomat. Toimenpide-esitysten toteuttamisen seurauksena moni pitkään luonnontilassa kehittynyt metsäalue muuttuisi luonteeltaan hoidetuksi talousmetsäksi, joita nykyisellään on Pohjois-Espoossa riittävästi.

Suunnitelman omalaatuisiin piirteisiin kuuluu se, että hakkuita esitetään merkittävä määrä myös sellaisille kuvioille, jotka suunnitelman tekijä on itsekin todennut METSO-mielessä arvokkaiksi. Näissä hakkuissa on mukana niin erikoishakkuita kuin harvennushakkuitakin. Monia hakkuita ei edes yritetä perustella.

Luontojärjestöt tekivät kesäkuussa 2014 Espoon kaupungille esityksen (http://www.sll.fi/uusimaa/espoo/metsat/pohjoiset_arvometsat_esitys2014), jossa rajattiin maastoselvitysten perusteella sellaisia luontoarvoiltaan merkittäviä metsäalueita, joiden luontoarvot ja käyttö on sellaista, että alueiden kehittäminen hallitun luonnontilan periaattein olisi paitsi mahdollista, niin myös perusteltua. Kun suunnitelmaluonnoksen hakkuu- ja hoitoesityksiä on analysoitu, on valitettavasti saatu havaita, että ainakaan metsäsuunnitelman tekijä ei ole ymmärtänyt hyödyntää esitystä hakkuuesityksiä tehdessään. Esitystä ei ole selvästikään myöskään erityisemmin huomioitu arvometsien hoitoluokkaan päätyneitä kuvioita ja kohteita mietittäessä.

Toivomme, että Espoon kaupunki on luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman lopputyöstössä järkevä ja poistaa erityisesti näiltä kohteilta haitalliset ja turhat toimenpiteet. Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman hoitoluokkien käytön uskottavuus lisääntyy myös olennaisesti, mikäli arvometsien hoitoluokan käyttöä lisätään huomattavasti näillä suunnittelualueen metsien arvokkaimmilla ydinalueilla.

Hallitun luonnontilan periaatetta ja käytäntöjä esitellään Suomen luonnonsuojeluliiton julkaisemassa kuntametsäoppaassa sekä Koulumetsäoppaan luvuissa 5 ja 6 (ladattavissa verkossa <http://www.sll.fi/mita-me-teemme/metsat/taajamametsat>)

Kesäkuussa 2014 tehdyn suojeluesityksen kohteet valittiin Turunväylän pohjoispuolelta, koska emme silloin tienneet suunnittelualueen olevan olennaisesti laajempi. Siksi täydennämme tuolloista suojeluesitystämme joukolla suunnittelualueen lounaisosan arvokkaita metsäalueita (liite 2). Näitä uusia alueita koskevat samat suositukset ja toimenpide-esitykset kuin alkuperäisen esityksen kohteita.

Arvokkaiden luontokohteiden ja metsiköiden huomiointi hoitoluokituksessa

Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman keskeisiin tehtäviin kuuluu viheralueiden jako erilaisiin hoitoluokkiin. Alustavassa suunnitelmassa arvometsien hoitoluokkaan (C5) on osoitettu selvästi alle puolet (yht. 24 %) niistä metsä- ja suokuvioista, jotka tähän hoitoluokkaan vähintäänkin kuuluisivat.

Hakkuita on esitetty myös kohteille, joita osallisille esitettyjen liitekarttojen (aineistojen liite 2) mukaan on esitetty arvometsien hoitoluokkaan (C5). Ratkaisu on erikoinen.

Erityisen outoa on luonnontilaisten korprien, rämeiden ja puustoltaan luonnontilaisten tai luonnontilaisen kaltaisten kalliometsien sekä METSO-mielessä arvokkaiksi todettujen kangasmetsien olematon huomiointi arvometsien hoitoluokan kohdevalinnassa. Asiaan tulee kiinnittää suunnitelman jatkotyöstössä erityistä huomiota.

Espoon oman LUMO-ohjelman huomiointi

Espoolla on oma kunnianhimoinen LUMO-ohjelmansa (Espoon luonnon monimuotoisuuden suojelun toimenpideohjelma 2012-2020 <http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2013281848-14-1.PDF>). Metsäsuunnitelmaluonnos rikkoo sen tavoitteita lukuisilla tavoilla. LUMO-ohjelma edellyttää muun muassa vanhojen metsien, korprien, rämeiden ja lehtojen parempaa huomiointia. Metsäsuunnitelma tarjoaa niille heikentäviä hakkuita ja hoitotoimia.

Nykyinen suunnitelmaluonnos on voimakkaassa ristiriidassa ainakin seuraavien LUMO-ohjelman päämäärien ja niistä johdettujen, vuoteen 2020 asetettujen tavoitteiden kanssa:

- Arvokkaimmat vanhan metsän kohteet on suojeltu. Vanhoja metsiä ja niiden erityispiirteitä säilytetään mahdollisimman paljon ja myös lisätään hoitotoimien ja maankäytön hyvän suunnittelun ja toteutuksen keinoin.
- Arvokkaimmat lehtokokonaisuudet suojellaan. Pienialaiset lehtokohteet tunnistetaan ja turvataan luontotyyppirajauksin tai kaavoituksen ja metsänhoidon sekä kulunohjauksen keinoin.
- Arvokkaimmat pienvedet suojellaan ja muiden luontoarvot on turvattu valuma-alueen maankäytön ja hoitotoimien suunnittelun keinoin sekä kunnostustoimenpitein.
- Harvinaistuvaa suoluontoa säilytetään mahdollisimman paljon ja soiden vesitalouden säilymisestä huolehditaan maankäytön ja metsänhoidon suunnittelun keinoin sekä ennallistamistoimin. Arvokkaimmat suoluonnon kohteet suojellaan.

Liito-oravien huomiointi

Liito-oravaa on käsitelty luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman luvussa 4.3.2 (arvokas luonnonhoidossa huomioitava lajisto). Luvussa kerrotaan lyhyesti keskeiset asiat liito-oravan ekologiasta, mutta luvussa ei varsinaisesti kerrota, miten liito-oravan säilymisedellytyksiä suunnittelun alueen metsissä aiotaan huomioida.

Suunnitelmassa esitetään häiritsevän paljon hakkuita kuvioille, joilla tiedetään olevan selvää merkitystä liito-oravien lisääntymis- ja levähdysalueina tai ruokailualueina. Blominmäen alueella hakkuita esitetään jopa sellaisiin metsiin, jotka on melko äskettäin kaavoitettu lähinnä liito-oravan takia luo-kohteiksi.

Liito-oravan kannalta metsien laatua heikentävät etenkin vanhojen kuusten vähentäminen, varttuneiden ja vanhempien metsien harventaminen tavalla, joka lisää liito-oravaan kohdistuvaa petojen saalistusta. Haittoja lienee myös liito-oravien ruokailualueina käyttämien, monesti erikäs rakenteisuuden ja tiheyden takia suojaisien nuorten metsien harvennuksista.

Metsäsuunnitelman kuviotiedoissa on listattu runsaasti kuvioita, joilla saattaa olla merkitystä liito-oravalle. Listaus vaikuttaa osin vahingossa kopioituneelta eli moni taimikko ja nuoren metsän kuvio on todettu potentiaalisesti liito-oravakuvioiksi, kun taas moni tiedossa oleva tai ilmeinen varttunutta

ja vanhaa puustoa kasvava liito-oravakuvio on jäänyt toteamatta. Vaikka liito-orava onkin vain yksi laji muiden joukossa, on sen huomiointiin metsäsuunnitelmassa syytä kehittää hieman järkevämpi ja suojeluhenkisempi strategia.

Suunnitelman liitteenä oleva liito-oravahavaintojen yhteenvedokartta on tärkeä yhteenvedodokumentti osallisille. Siitä hahmottuu hyvin nopeasti se, että virallinen tietopohja Espoon kaupungin palstojen liito-oravista on voimakkaasti puutteellinen etenkin niillä palstoilla, joilla ei ole kaavoitusten yhteydessä tehty varsinaisia liito-oravaselvityksiä. Luontojärjestöjen 9.3.2015 saapuvassa täydentävässä kuvioliitteessä on mukana jonkin verran lisätietoa liito-oravan esiintymisestä suunnittelualueen metsissä keväällä 2014. Näistä huolimatta olisi perusteltua, että Espoo selvittäisi keväällä 2015 liito-oravan esiintymisen etenkin niissä metsissä, joihin esitetään hakkuita.

Lepakoiden huomiointi

Suunnitelmaluonnoksessa on käsitelty lyhyesti myös lepakoita. Luonnoksesta puuttuvat kuitenkin kaikki toimenpide-esitykset, joilla vähennettäisiin metsänhoitosuunnitelmien lepakoille aiheuttamia haittoja. Myös kartta nykyisen suunnittelualueen tärkeiksi tiedetyistä lepakkoalueista olisi hyödyksi.

Ekologisten yhteyksien huomiointi

Espoo on tehnyt merkittävää kunnallista työtä ekologisten yhteyksien määrittelyssä ja popularisoinnissa. Siksi onkin yllättävää se, kuinka huonosti asia on huomioitu metsänhakuusuunnitelmissa ja arvometsävalinnoissa. Hakkuista pidättäytyminen tärkeillä ekologisilla yhteyksillä on alueiden lakisääteisen suojelun jälkeen toiseksi tehokkain keino edistää käytävien ekologisen laadun säilymistä ja paranemista.

Kirjanpainajan esiintymisen käyttö metsänhakkuiden perusteena

Metsäsuunnitelmassa esitetään runsaasti arvokkaiden vanhojen metsien käsittelyä kirjanpainajaperusteella. Samaan aikaan lukuisille metsäpalstoille esitetään mittavia harvennushakkuita, jotka vääjäämättä altistavat metsät myrskytuhoille ja siten nostavat mahdollisuutta sille, että kirjanpainajakannat kehittyvät tasolle, josta voi aidosti aiheutua varsinaisia kirjanpainajatuhon eli nykyisten elinvoimaisten kuusten merkittävää joukkokuolemaa.

Maastossa havaitut tilanteet antavat aiheutta kyseenalaistaa koko kirjanpainaja-argumentin käyttö metsänhakkuiden perusteena. Se, että iäkkäissä korpimetsässä (mm. Mynttilän kuvio 567) on muutamia vanhuuttaan kuolleita kuusia, joissa on kirjanpainajan syönnöksiä (osa jo niin vanhoja, että rungoissa ei kesällä 2015 tapahdu kirjanpainajan lisääntymistä), ei tarkoita sitä, että alueella olisi kirjanpainajatuhon (edes lievä). On täysin luonnollista ja metsäekologian kannalta jopa suotavaa, että merkkejä kirjanpainajista löytyy esimerkiksi runsaslahopuustoisista kangasmetsistä. Jos näin ei olisi, niin koko Espoon metsäluonto olisi kriisissä. Kirjanpainajahan ei ole mikään vieraslaji, vaan kuuluu normaaliin hyönteislajistoon ja toimii mm. avainlajina parille sadalle muulle hyönteis- ja sienilajille. Ongelmaksi laji muodostuu, jos myrskyt ja kesän kuivuudet luovat lajin runsastumiselle erityisen suotuisat olosuhteet, kuten pari vuotta sitten tapahtui.

Kirjanpainajatuhon ennalta hillinnässä on syytä välttää ylilyönnejä. Espoon metsäsuunnittelun

yhteydessä on ilmeisesti sotkettu käsitteet kirjanpainajan esiintyminen ja kirjanpainajatuho toisiinsa. Osa kirjanpainajapaikoista on selvästi jo sellaisia, joissa jatkossa lisääntyvät lähinnä kirjanpainajia hyödyntävät pedot ja loiset. Kirjanpainajahan hyödyntää vain hyvin rajallisen ajan äskettäin kuolleita tai vahingoittuneita kuusia.

Kirjanpainajan esiintyminen Espoon kaupungin metsissä lienee tällä hetkellä tasolla, joka edellyttää lähinnä tilanteen seuranta. Kaikkein suurin virhe olisi ryhtyä vähäisten kirjanpainajaesiintymien takia pitkään rauhassa olleiden arvometsien hakkuisiin.

Esitetyistä metsänhoitomenetelmistä

Esitetyt avohakkuut sekä siemenpuu- ja suojuspuuhakkuut vaikuttaisivat käytännössä kaikki olevan huonosti harkittuja ja luonto-, virkistys- ja maisema-arvoille haitallisia. Esimerkiksi etenkin Myntinmäen ympäristön avohakkuusuunnitelmat kuvioille 578, 621 ja 633 ovat pöyristyttäviä.

Erikoishakkuista valtaosa näyttää kohdistuvan kuvioille, joilla on merkittäviä luontoarvoja. Erikoishakkuissa on mukana myös huomattava määrä hakkuita, joiden hakkuutapaa ja luonnetta ei ole millään tavalla avattu metsäsuunnitelman kuviotiedoissa. Vastuullisten luonnonsuojelujärjestöjen suhtautuminen tällaisiin määrittelemättömiin ja perustelemattomiin ”erikoishakkuisiin” ei voi olla muuta kuin kielteinen.

Ylispuiden poistot ovat selvä perinne talousmetsien metsäsuunnittelusta ja hoidosta. Lähtökohtaisesti ylispuiden esiintyminen on pelkästään positiivista, tarkastellaan asiaa sitten luonto-, maisema- tai virkistysarvojen kannalta. Yleensä niiden olemassa olo ei myöskään estä uuden puuston kehittymistä. Sen sijaan se johtaa vääjäämättä eri-ikäisrakenteisen puuston kehittymiseen sekä siihen, että metsiin muodostuu järeää lahoppua. Kaikki nämä kehityskulut ovat hyvästä Espoon metsille.

Harvennushakkuissa on mukana turhan paljon hakkuita, joissa ilman asiallista perustetta esitetään harvennuksia puulajisuhteiltaan ja rakenteeltaan monipuolisiin metsiin, joiden kehittyminen ilman hakkuita olisi jatkossakin mitä perustelluinta. Omalaatuisia ja vaikeasti perusteltavissa ovat myös toistakymmentä vuotta sitten harvennettuihin, tilarakenteeltaan melko harvoihin metsiin esitetyt lisäharvennukset (kuten Mynttilänmäen kuvio 556).

Ensiharvennuksissa, taimikonhoidoissa sekä nuoren metsän hoidoissa on mukana sekä haitallisia että jossakin määrin perusteltavissa olevia hakkuita. Luontoarvoille haitallisia ovat sellaiset toimenpiteet, jotka kohdistuvat puulajisuhteiltaan ja rakenteeltaan monipuolisiin metsiin, jotka sopisivat sijaintinsa ja käyttönsä puolesta kehitettäväksi ilman hoitotoimia. Monille tällaisille metsille sopisi hoidoksi hallitun luonnontilan mukainen hoidon kohdentaminen, jossa täsmähoitoa tehdään esimerkiksi kuvion halkaisevan ulkoilureitin lähialueella tai tontteihin rajautuvalla metsikön osalla muun kuvion säästyessä hoitotoimilta. Tämä myös säästäisi kaupungin varoja.

Raivauksen melko laaja käyttö herättää myös kriittistä huomiota. Käytännössä kyseessä pitäisi useimmiten olla korkeintaan pienpuuston hoito, koska raivaus mahdollistaa toimenpiteenä kaiken aluspuuston poistamisen, mikä ei toki voi olla järkevää Espoon kaupungin virkistysmetsissä. Toimenpideyhdistelmä harvennus & raivaus, jota on esitetty lukuisille kuvioille, tekee monesta nykyisellään puulajisuhteiden ja puuston ikävaihtelun takia monipuolisesta kuvioista varsin yksipuolisen. Raivaus myös heikentää puuston luontaista uudistumispotentiaalia, kun luontaisesti kehittyntä taimiainesta poistetaan. Toki asiaa on metsäsuunnitelmien kuviokohtaisissa huomioissa monesti täsmennettykin, jolloin tulee selväksi, että kyse on toimenpiteen kohdentamisesta vain

tietylle osalle kuviota.

Metsien suojavaikutuksen huomiointi

Suunnitelmassa kiinnittää huomiota myös se, että merkittävä määrä metsänkäsittelyjä ollaan esittämässä liikenneväylien lähimetsiin. Näiden metsien kasvattaminen mahdollisimman tiheinä olisi usein järkevintä metsien ympärivuotisen suojavaikutuksen ylläpidon takia. Oma ulottuvuutensa suojavaikutuksessa ovat harvennuksien ja aluspuuston poiston aiheuttamat lisääntyvät tuulituhot. Oma lukunsa on Ämmässuo, johon liittyvät metsät toimivat melu-, pöly- ja hajusuojana asutukseen päin.

Jatkossa esitämme, että pääosa erilaisten suojavyöhykkeiden (etenkin liikenneväylien varret)metsistä annetaan kehittyä mahdollisimman luonnontilassa pois lukien itse väylien kannalta kaatumavaarallisten puiden alas otto.

Ulkoilureittien suunnittelu

Merkittävä uhka monelle espoolaiselle luontokohteelle on huonosti harkittu, suunniteltu ja toteutettu ulkoilureitti tai hiihtolatu. Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmassa kerrotaan, että suunnittelualueelle ollaan suunnittelemassa runsaasti uusia ulkoilureittejä. Asiaan liittyvässä kartassa (kuva 17) kuitenkin esitetään vain nykyinen verkosto.

Kaavaillut ulkoilureittisuunnitelmat tulisi käydä ilmi luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmasta. Lisäksi osallisille tulisi tarjota mahdollisuus vaikuttaa näihin tähän asti melko lailla puhtaasti virkamiestyönä valmisteltuihin reittisuunnitelmiin ennen niiden viemistä maisematyölupaprosessiin.

Jatkotoimenpide-esitykset

Nykyinen metsäsuunnitelma on toteuttamiskelvoton ja voimakkaassa ristiriidassa paitsi kaupunkimetsien järkevän käytön ja suunnittelun, niin myös Espoon oman LUMO-toimintaohjelman kanssa.

Suunnitelman jatkotyöstölle tulee ottaa kunnolla lisääikää ja lopullisemmasta versiosta tulee vielä syksyllä 2015 järjestää uusi kuulemis- ja lausunnonantokierros.

Edellytämme Espoon kaupungilta kirjallista vastinetta. Vastaavan vastinekäytännön tulee koskea kaikkea annettua kirjallista palautetta.

Helsingissä 19.2.2015

Stephen Venn, puheenjohtaja
Pirjo Itkonen, varapuheenjohtaja
Espoon ympäristöyhdistys

Varpu Määttänen, puheenjohtaja
Lauri Kajander, metsävastaava
Luonto-Liitto

Sirkku Manninen, puheenjohtaja
Tapani Veistola, erityisasiantuntija
Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri

Lisätietoja:

- Keijo Savola (Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri) puh. 045 652 1974,
keijo.savola@sll.fi

- Virpi Sahi (Espoon ympäristöyhdistys) puh. 050 308 24 57, virpi.sahi@sll.fi

Liitteet:

Liite 1. Kuviokohtaiset huomiot Gumböle-Mynttilän (lohko 6) sekä Kolmperä-Kulmakorven (lohko 8) osalta

Liite 2. Lisäsuojeluesitykset Gumböle-Mynttilän (lohko 6) sekä Kolmperä-Kulmakorven (lohko 8) osalta

Viitteitä:

Espoon luonnon monimuotoisuuden suojelun toimenpideohjelma 2012-2020. Espoon kaupunki.
<http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2013281848-14-1.PDF>

Espoon pohjoiset arvometsät -esitys. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri
http://www.sll.fi/uusimaa/espoo/metsat/pohjoiset_arvometsat_esitys2014

Räsänen, L. ja Savola, K. Kuntametsät asukkaiden ja luonnon keitaiksi. Suomen luonnonsuojeluliitto. <http://www.sll.fi/mita-me-teemme/metsat/taajamametsat>

Sahi, V. Koulumetsäopas - käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen. Suomen luonnonsuojeluliitto.
<http://www.sll.fi/mita-me-teemme/metsat/taajamametsat>

METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet. Suomen ympäristökeskus.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38356/SY_26_2008.pdf?sequence=3

Viheralueiden hoitoluokitus. Viherympäristöliitto
<http://kauppa.vyl.fi/tuote/viheralueiden-hoitoluokitus/10106/>